



Omien rekisteritietojen tarkastuspyynnön käsittelyn viipyminen

KANTELU

Kantelija arvostelee oikeuskanslerille 5.12.2023 osoittamassaan kantelussa Oikeusrekisterikeskuksen menettelyä omien tietojen tarkastuspyynnön käsittelyä koskevassa asiassa. Kantelijan mukaan hän ei ollut kantelun jättämisaikankohtaan mennessä saanut Oikeusrekisterikeskukselta vastausta 16.10.2023 tekemäänsä tarkastuspyyntöön.

SELVITYS

Oikeusrekisterikeskus on antanut siltä pyydetyn selvityksen 28.2.2024. Selvitys toimitetaan kantelijalle tämän päätöksen liitteenä.

RATKAISU

Asiakirjoista ilmenevät tapahtumat

Kantelija lähetti 16.10.2023 rikosrekisteriä koskevan omien tietojen tarkastuspyynnön sähköpostitse Oikeusrekisterikeskuksen kirjaamon ja rikosrekisterin virastosähköpostiosoitteisiin. Otteen käyttötarkoitukseksi oli hakemukseen merkitty ”omien tietojen tarkastus rikosrekisteristä”. Kantelija sai samana päivänä automaattisen sähköisen kuittauksen viestin vastaanottamisesta.

Hakemuksen lähettämisen ja automaattisen sähköpostivastauksen jälkeen Oikeusrekisterikeskus ei ollut yhteydessä kantelijaan ennen kuin kantelija tiedusteli lauantaina 2.12.2023 asiansa

käsittelyvaihetta sähköpostitse todeten hakemuksen käsittelylle asetetun kuukauden määräajan ylittyneen.

Tämän jälkeen Oikeusrekisterikeskus käsitteli kantelijan hakemuksen ja lähetti hänelle hakemuksen mukaisen omien tietojen tarkastamispyyntöä koskevan vastauksen maanantaina 4.12.2023.

Oikeusrekisterikeskuksen selvitys

Oikeusrekisterikeskus viittaa selvityksessään EU:n yleiseen tietosuojasetukseen (EU, 679/2016) ja toteaa, että asetuksen mukaan rekisterinpitäjän on toimitettava rekisteröidylle tiedot toimenpiteistä omien tietojen tarkastusta koskevan pyynnön johdosta ilman aiheetonta viivytystä ja joka tapauksessa kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Määräaikaa voidaan tarvittaessa jatkaa enintään kahdella kuukaudella ottaen huomioon pyyntöjen monimutkaisuus ja määrä. Rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle tällaisesta mahdollisesta jatkamisesta kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta sekä viivästymisen syyt.

Oikeusrekisterikeskus toteaa selvityksessään myös, että rikosrekisteriin sovelletaan lakia henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018, rikosasioiden tietosuojalaki). Rikosasioiden tietosuojalain 23 §:n mukaista tarkastusoikeutta voidaan 24 §:n nojalla rajoittaa, jos se rekisteröidyn oikeudet huomioon ottaen on oikeasuhtaista ja välttämätöntä 28 §:ssä mainituilla perusteilla. Lain 28 §:n 1 mom. 1 kohdan mukaisesti rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa rikosten ennalta estämiselle, paljastamiselle, selvittämiseksi tai rikoksiin liittyville syytetoimille taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanolle aiheutuvan haitan välttämiseksi.

Oikeusrekisterikeskuksen selvityksen mukaan omien tietojen tarkastuspyynnöt käsitellään eri menettelyssä kuin rikosrekisteriotihakemukset. Omien tietojen tarkastuspyynnön yhteydessä toimitetaan asiakkaalle tiedot myös siitä, mille viranomaiselle ja mihin käyttötarkoitukseen hänen tietojensa on luovutettu. Tietoja luovuttaessaan Oikeusrekisterikeskus tarkastaa muun muassa, ettei poliisi ole tilannut henkilöstä rikosrekisteriotetta esimerkiksi salaista pakkokeinoa varten. Jos pakkokeinokysely on tehty hiljattain, Oikeusrekisterikeskus selvittää lisäksi, onko tietoja mahdollista luovuttaa pyynnön esittäneelle paljastamatta poliisin mahdollista tutkintaa. Rajoitusperusteiden tarkastelu pidentää omien tietojen tarkastuspyyntöjen luovutusprosessia verrattuna rikosrekisteriotteiden luovuttamiseen. Oikeusrekisterikeskuksen selvityksessä todettuna mukaan se tarkastelee rajoitusperusteiden olemassaoloa jokaisen omien tietojen tarkastuspyynnön yhteydessä, mikä vaikuttaa myös käsittelyaikaan.

Oikeusrekisterikeskus toteaa selvityksessään edelleen, että rikosasioiden tietosuojalain 24 §:n mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeutta lykkäessä, rajoitettaessa tai sen evättäessä on ilman

aiheetonta viivytystä ilmoitettava siitä rekisteröidylle kirjallisella todistuksella. Lykkäämisen, rajoittamisen tai epäämisen perustelut on ilmoitettava. Tarkastusoikeuden epäämisenä pidetään myös sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle.

Oikeusrekisterikeskuksen mukaan se on poikkeuksetta toimittanut vastaukset omien tietojen tarkastuspyyntöihin mainitun kolmen kuukauden enimmäismääräajan sisällä. Kolmen kuukauden enimmäismääräajasta on ollut ilmoitus Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilla, kohdassa "Omien tietojen tarkastaminen". Verkkosivun yleistä tiedotetta lukuun ottamatta Oikeusrekisterikeskus ei ollut ilmoittanut kantelijalle hänen hakemuksensa käsittelyn viivästymisestä, kun yhden kuukauden tavoiteajasta poikettiin.

Oikeusrekisterikeskus painottaa selvityksessään, että omien tietojen tarkastuspyyntö rikosrekisteristä on eri asia kuin rikosrekisteriotteen pyytäminen. Rikosrekisterilain (770/1993) 3 §:n mukaisesti rikosrekisteriote voidaan luovuttaa vain laissa säädettyyn tarkoitukseen. Käyttötarkoituksista on säädetty erikseen rikosrekisterilaissa. Oikeusrekisterikeskus viittaa selvityksessään rikosrekisterilain säätämiseen johtaneen hallituksen esitykseen (HE 368/1992 vp, s. 12), jonka mukaan tarkastusoikeuden nojalla saatua rikosrekisteritietoa ei voi käyttää mainetodistuksena.

Oikeusrekisterikeskus toteaa, että omien tietojen tarkastuspyyntö on tarkoitettu vain henkilön itsensä henkilökohtaiseen käyttöön, eikä otteen tietoja ole tarkoitettu esitettäväksi eteenpäin. Näin ollen kyseisen tarkastuspyynnön toimituksen viivästymisen on Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan asiakkaan henkilökohtaiset intressit huomioiden haitallista, mutta se ei voi aiheuttaa tilaajalle merkittävää mainehaittaa, kuten esimerkiksi työtehtävään valituksi tulematta jäämistä.

Oikeusrekisterikeskuksen selvityksen mukaan, rikosrekisteriottehakemusten käsittely on mitoitettu siten, että normaalitilanteessa käsittelyajoissa on mahdollista pysyä, vaikka henkilöstöllä olisi lyhyitä odottamattomia poistumia. Henkilöstön odottamattomat poistumat syksyllä 2023 ruuhkauttivat kuitenkin rikosrekisterin työt loppuvuoden ajaksi.

Oikeusrekisterikeskus toteaa yhteenvetona, että kantelijan omien tietojen tarkastamista koskeva käsittely venyi rikosrekisteriottehakemusten ruuhkautuneen käsittelytilanteen vuoksi runsaalla kahdella viikolla. Tiedot kuitenkin luovutettiin kantelijalle heti, kun hän huomautti asian käsittelyn viivästymisestä.

Oikeusrekisterikeskus pahoittelee kantelijalle hänen hakemuksensa myöhästynyttä käsittelyä, sekä sitä, ettei kantelijalle erikseen ilmoitettu hänen tietopyyntönsä käsittelyajan pidentymisestä.

Arviointi

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU, 679/2016) 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti rekisterinpitäjän on toimitettava rekisteröidylle tiedot toimenpiteistä, joihin on ryhdytty 15–22 artiklan nojalla tehdyn pyynnön johdosta ilman aiheetonta viivytystä ja joka tapauksessa kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Määräaikaa voidaan tarvittaessa jatkaa enintään kahdella kuukaudella ottaen huomioon pyyntöjen monimutkaisuus ja määrä. Rekisterinpitäjän on ilmoitettava rekisteröidylle tällaisesta mahdollisesta jatkamisesta kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta sekä viivästymisen syyt.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018, rikosasioiden tietosuoja-asetus) 23 §:n mukaan Jokaisella on oikeus saada rekisterinpitäjältä tieto siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Jos kyseisiä tietoja käsitellään, rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä lainkohdassa yksilöidyt tiedot.

Lain 24 §:n 1 momentin mukaan rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan kokonaan tai osittain lykätä tai rajoittaa tai se voidaan evätä siltä osin kuin se on välttämätöntä 28 §:ssä mainituilla perusteilla. Jos rekisteröidyn tarkastusoikeutta lykätään, rajoitetaan tai se evätään, rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava siitä rekisteröidylle kirjallisella todistuksella. Myös lykkäämisen, rajoittamisen ja epäämisen perustelut on ilmoitettava, paitsi jos niiden ilmoittaminen vaarantaisi epäämisen tai rajoittamisen tarkoituksen. Tarkastusoikeuden epäämisenä pidetään myös sitä, että rekisterinpitäjä ei ole kolmen kuukauden kuluessa pyynnön esittämisestä antanut kirjallista vastausta rekisteröidylle.

Kuten Oikeusrekisterikeskuksen asiassa antamassa selvityksessä todetaan, kantelijan omien tietojen tarkastamista koskevan pyynnön käsittely viivästyi rikosrekisteriotihakemusten ruuhkautuneen käsittelytilanteen vuoksi runsaalla kahdella viikolla edellä kuvatusta tietosuoja-asetuksessa säädetystä kuukauden määräajasta. Selvityksen mukaan viivästys kantelijan tietopyynnön käsittelyssä on johtunut muun ohella siitä, että henkilöstön odottamattomat poistumat

syksyllä 2023 ruuhkauttivat rikosrekisterin työt loppuvuoden ajaksi. Oikeusrekisterikeskuksen selvityksestä ei ilmene muita syitä viivästykselle. Viivästymisestä, määrääjän jatkamisesta ja niiden syistä ei erikseen tiedotettu kantelijalle, vaan hänelle toimitettiin pyytämänsä tiedot hänen niitä erikseen tiedusteltua noin kahden viikon kuluttua kuukauden määrääjän umpeutumisesta. Selvityksen perusteella kantelijan tietopyyntö ei ollut poikkeuksellisen monimutkainen tai aineistoltaan laaja.

Oikeusrekisterikeskus on selvityksessään todennut korjaavina toimenpiteinä täsmentäneensä verkkosivuillaan olevaa ilmoitusta omien tietojen tarkastusta koskevien pyyntöjen käsittelyajasta seuraavasti: ”Käsitlemme omien tietojen tarkastuspyynnöt kuukauden kuluessa tai viimeistään kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta. Voit tutustua tarkastusoikeuteen tarkemmin tietosuojavaltuutetun sivuilla.”

Oikeusrekisterikeskus on selvityksessään ilmoittamansa mukaan myös huomionnut omien tietojen tarkastushakemusten käsittelyn hitauden ja sitä koskevaa käytäntöään. Se on todennut käsitelleensä omien tietojen tarkastuspyynnöt vuoden 2023 lopusta alkaen poikkeuksetta kuukauden kuluessa hakemusten saapumisesta. Ainoastaan poikkeustilanteissa ja asiakkaalle siitä erikseen ilmoitettaessa, hakemuksien käsittely voi venyä kolmen kuukauden enimmäiskäsittelyaikaan.

Oikeusrekisterikeskuksen menettelyä omien tietojen tarkastamista koskevien pyyntöjen käsittelyssä koskee myös hallintolain (434/2003) 2 luvussa säädetyt hyvän hallinnon perusteet kuten hallintolain 6 §. Sen mukaan viranomaisen toimien on muun muassa suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Merkitystä on myös hallintolain 7 §:n (368/2014) säännöksellä palveluperiaatteesta ja palvelun asianmukaisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Kantelun ja siihen saadun selvityksen perusteella kantelijan asian käsittelyn viivästymisen syynä on ollut palvelun ilmeisesti lyhytaikainen ruuhkautuminen muun ohella henkilövaihdosten vuoksi. Oikeusrekisterikeskuksen selvityksestä ei ilmene, miksi viivästyksestä ja sen syystä ei kantelijalle tietosuojasetuksessa säädetyllä tavalla erikseen ilmoitettu. Edellä kuvattu sääntely edellyttää, että mikäli viranomaisen tietosuojasetuksessa säädetty kuukauden käsittelyaika ylittyy, siitä yksilöidysti asiakkaalle ilmoitetaan ja annetaan myös uusi arvio käsittelyajasta.

Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että viranomaisen tulee huolehtia tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta myös lomakaudella sekä yleisesti tilanteissa, joissa resurssit ovat niukat tai organisaatiossa tapahtuu muutoksia tai henkilöstövaihdoksia.

Olen asiaa arvioidessani huomionnut Oikeusrekisterikeskuksen selvityksessään kuvaamat korjaavat toimenpiteet, joihin se on oma-aloitteisesti ryhtynyt viivästysten ehkäisemiseksi jatkossa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän Oikeusrekisterikeskuksen huomiota vastaisen varalle omien tietojen tarkastuspyyntöjen lainmukaisen käsittelyn turvaamiseen. Kantelu ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen